

KÜLÖNFÉLÉK.

Curiai végzés házasságügyi bíraskodásunkra nézve. Azt a kérdést, hogy az erdélyi unitárius egyházi bíróságoknak hatásköre házassági válóperekben kiterjed-e az ország egyéb részeiben lakó unitáriusokra, a m. kir. Curia — mint már közöltük — teljes ülésben hozott határozattal döntötte el. E határozat egész terjedelmében így hangzik:

„Tekintve, hogy az Erdélyben bevett unitárius vallás az 1848. XX. t. cz. által Magyarországon is törvényes, bevett vallásnak nyilvánított;

tekintve, hogy az 1868. XLIII. t. cz. 14. §-a Erdély mind azon törvényeit, melyek az erdélyi területen és a korábban ugynevezett magyarországi részekben a bevett vallásfelekezetek, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati és önkormányzati szabadságát, jogegyenlőségét, egymás közötti viszonyait s hatáskörét biztosítják, fentartja;

tekintve, hogy a vegyes házassági válóperekről intézkedő 1868. XLVIII. t. cz. 2. §-a a kötelék érvényességének kérdésében az egyházi bíróságok hatáskörét általában s névszerint az unitáriusokra nézve is fentartván, kivételt csak a két evangélikus hitfelekezet magyarországi hiveire tesz;

tekintve, hogy az 1868. LIV. t. cz. 22. §-a a házassági, illetőleg vegyes házassági pereket a keresztény vallásfelekezeteknek s ezek közt névszerint az unitáriusoknak is fennálló egyházi bíróságai hatáskörébe utalja;

tekintve, hogy az unitárius hitfelekezetűek, úgy a magyarországiak, kik a 1868. LIII. t. cz. 20. §-ánál fogva valamely a magyar állam területén belül létező egyházközség tagjaivá lenni tartoznak, valamint az erdélyiek a magyar szent korona alá tartozó egész államterületre megválasztott s ily minőségben legfelsőbb helyen megerősített püspökkel, mint egyházi fővel, egy egységes egyházi szervezet kötelékében állanak;

tekintve, hogy az unitárius vallásfelekezetnek az ország erdélyi

területén korábban fennálló s most az ország egyéb részeiben lakó unitáriusokra nézve is szervezett egyházi bíróságai vannak;

tekintve, hogy ezekből kifolyólag az 1868. LIV. t. cz. 36. §-ának rendelkezése, hogy a mennyiben a mindkét felekezeti evangélikusok és unitáriusok egyházi bíróságai rendezve nem volnának, azok válóperei világi bíróságok hatáskörébe tartoznak, az unitáriusokra nézve alkalmazást nem nyerhet, a minthogy az idézett törvényszakas végbekezdése is az ily válóperekben követendő eljárásra nézve csak a mindkét felekezeti (magyarországi) evangélikusokat illetőleg tartalmaz intézkedést:

mindezek alapján a m. kir. Curia polgári és büntető tanácsainak teljes ülése, vonatkozólag a 3836—1886. sz. alatti esetre és egyezőleg a fennállott kir. semmitőszéknek 25157—878. szám és a kir. Curianak 6593—885. szám alatti s több hasonló határozatára, kimondja, hogy:

Magyarország erdélyi területén fennálló unitárius egyházi bíróságoknak hatásköre házassági válóperekben kiterjed az ország egyéb részeiben lakó unitáriusokra is.

Kelt Budapesten, a kir. Curia polgári és büntető tanácsainak 1886. évi november 30-án tartott teljes üléséből.

Hitelesítettett a polgári és büntető tanácsoknak ugyanazon évi december 23-án tartott teljes ülésében.

Egyházunk részéről tett ajánlat az E. M. K. Egyesületnek. Múlt évi utolsó füzetünkben ismertettük azt a javaslatot, melyet főt. Szász Domokos ev. ref. püspök úr terjesztett az egyesület választmánya elébe, mely szerint a ref. egyház részéről 100—150,000 frtot ajánlott fel az egyesület által is szükségeseknek ismert célokra, ezen összeg 5%-os kamatainak az egyesület által az egyház részére leendő biztosítása feltevéle mellett. Megemlítettük az is, hogy a választmány ez indítványt a magáévá tévén, elhatározta, hogy a többi egyházakat is fölhívja ez értelemben a csatlakozásra. E fölhívásra főt. Ferencz József püspök úr által egyházunk részéről is megtétetett az ajánlat. És pedig oly módon, hogy ez ajánlat irányelveit fogadta el az egyesület választmánya is, a közte s az egyházak között célba vett szövetkezés alapjául. Mert a míg a Szász Domokos-féle javaslat nemcsak az egyház által tényleg befektetendő összegeknek, hanem az egyesület által nyújtandó évi segélyeknek megfelelő tőkének is jelzálogi biztosítását kívánta, a mi különböző félreértésekre szolgáltatott okot s már-már a felekezeti féltékenykedést hívta ki maga ellen, addig a mi püspökünk csak az egyház által tényleg befektetendő összegeknek kívánja jelzálogi biztosítását, az egyesület ál-

tal nyújtandó évi segélyekre nézve ellenben megelégszik az erkölcsi biztosítékkal, a mi mindenesetre szerződésileg megállapítandó, hogy ahhoz képest az egyháznak is módjában legyen ezen évi segélyek átvételére a megfelelő tőkegyűjtést eszközölnie. A mint már jeleztük, az egyesület is, miután főt. Szász Domokos úr is a maga javaslatát ez irányban módosította, az egyház által leendő szövetkezés alapjául a mi püspökünk részéről tett ajánlat szerint intézkedett s a f. évi január 12-én tartott választmányi ülésből egy bizottságot küldött ki, a mely az egyházak részéről kiküldendő bizottságokkal mind a befektetési vagyis dologi, mind a személyi járandóságokat, a mennyiben ezek az egyesület céljainak is megfelelnek, tételenként megállapítsák.

E stadiumban van jelenleg az E. M. K. Egyesületnek az egyházakkal leendő szövetkezés üdvös eszméje. S mi szeretjük hinni, hogy ha az egyházak által feltüntetett szükségletek az egyesület vagyoni erejét tekintve mind és egyszerre nem is lennének fedezhetők s azok ennélfogva egyelőre reductiót is szenvednének, a működő bizottságok kölcsönös egyetértéssel s azzal az óvatossággal, melyet ez ügynél a felekezeti érdekek igényelnek, oly szerződési terveket állapítanak meg, a melyeket az egyesület választmánya s annak idejében annak közgyűlése is, valamint az egyházak főhatóságai is készséggel a magukéivá tesznek és elfogadnak.

A mi már különösen a mi egyházunk részéről tett ajánlatot illeti, melyet püspökünk az Egyházi K. Tanács által e végre kiküldött bizottsági tagokkal történt megállapodás után terjesztett be az E. M. K. E. igazgató választmányához, lényegileg a következőkből áll:

1-ör egyházunk verespataki, szt.-benedeki, bethlen-szt.-miklósi, széplaki, szőkefalvi, sárdi, szindi, komjátszegi és szováthi ekklesiáinkban részint a templomok, részint a papi és tanítói lakok, főleg pedig iskolaházak kijavítására és építésére 5900 frtot befektetne. Az egyesület ez összegnek 5%-os kamatját évenként megfizetné s ugyanezen összeg erejéig 32 évig jelzálogi biztosítékot nyujtana. Az egyház pedig gondoskodnék arról, hogy ez idő alatt a most elköltött 5900 frt tőkét önmagára veendő 1 s $\frac{1}{2}\%$ teherrel helyreállítsa.

2-szor. Ugyancsak a fennebb megnevezett ekklesiáinkban részint a papi, részint a tanítói, illetőleg paptanítói állomások javadalmazására, valamint Brassóban, Segesvárt, Fogarason és környékén, a mezőségen, Szilágy-, Doboka- és Belső-Szolnokmegyékben, a megfelelő ekklesiáinktól, u. m. Bölön, Ujszékel, Héviz, Szabéd és Kide, teljesítendő körlelkési teendőkért az egyesület 1450 frt évi segélyben részesitené egyházunkat. Ezen

évi segélyre nézve az egyház nem kívánna jelzálogi biztosítékot az egyesülettől, hanem maga kötelezné magát arra, hogy ezen évi segélynek megfelelő 5°/_o-os tőkének előállítására 32 évig saját magát 1 s 1/2°/_o-al megterhelné, hogy ezen segélyek 32 év után is folyamatban maradjanak, a mi természetesen magában foglalja mint feltételt azt is, hogy az egyesület a megállapítandó segélyt 32 évig kiszolgáltassa.

Ezekben áll egyházunk részéről tett ajánlat lényege. Kiegészítésül még két dolgot kell megemlítenünk. Egyik az, hogy az ajánlattételnél csak azon ekklézsiáinkat lehetett tekintetbe venni, a melyek az egyesület munkaprogrammjába is beleilleszthetők, a hol a nemzetiségi kérdés is fenforog. A másik az, hogy ezen ajánlat szerint az egyház a megfelelő tőkék helyreállítása, illetőleg megteremtése céljából 1 s 1/2°/_o-kal 523 frt 50 kr évi terhet venne magára 32 évig. De ezen teher a mellett, hogy jelentékeny segély megszerzését eszközözi, könnyen elhordozható lesz éppen a segélyezendő ekklézsiák és állomások által is, a melyek között a segély arányában elosztva, meg sem érzik. Az egyesület pedig az egyházakkal kötendő ezen szövetség által nemcsak segélyt nyújt s a maga elébe tűzött munkát megkezdi, hanem erejét is megsokszorozza. Ezért részünkről most is az eszmét üdvözölve, kívánjuk, hogy az, ugy az egyesület, mint az egyházak érdekének megfelelő és megnyugtató testet öltjön.

Főt. Ferencz József püspök urat a berlini magyar Egyesület hazafias érdemei elismerésül egyhangulag az Egyesület tiszteletbeli tagjának választotta.

Dr. Brassai Sámuelnek A j ö v ő v a l l á s a ezimen tartott értekezéséről a Magyar Philosophiai Szemle 1886. 6-ik füzetében, D u b i t a n s aláírással, bíráló ismertetést közölt. Ugy találja, hogy az értekezés eredménye, mely szerint dr. Brassai azt véli, hogy az a vallás tarthat leginkább számot a mivelt világ kedvezésére, a mely az általános kereszténységben gyökerezve, ez idő szerint legtisztítottabb, mely az unitarismus — elég lehet Brassainak és felekezetének, de nem elegendő neki, ki mint philosoph, nem egy felekezet, s nem is csupán a kereszténység szempontjából óhajtaná megvitatva látni a kérdést, hanem abból a tágabb s mégis oly kézzelfogható körre szoruló szempontból, melyet az emberének neveznek. Azt mondja, hogy a Brassai érveivel, melyek theologiai érvek, a philosoph semmire se mehet, s hogy értekezése az objectiv tudományra annyit ér, noha más formában lelt kifejezést, mint egy püspöki körlevél, egy encyclica. Különböen elismeri, hogy Brassai érdekes s a művelt világot mind jobban foglalkoztató themát vett föl.

Hát hogy a Brassai érveivel philosophus semmire sem mehet, azt philosophussa válogatja. Az olyan philosophusok, kik a hit kérdéseihöz azzal a módszerrel közelednek, melynél csupán külső instrumentumokon keresztül nézik a vizsgálandó tárgyat, természetes, hogy nem mehetnek semmire; hanem a kik intuitióval néznek és vallásos eszméikkel indulnak ki a vallás fejtegetésére, a mint más alapon nem is lehet, azok előtt más értéke lesz amaz érveknek; azokat bizonyára úgy fogják találni, hogy többet hoznak a jövő vallása kérdésének megoldásához, mint a bíráló-használat általános phrasisok. Mi világosságot vet Dubitans a vitatott kérdésre, ha azt mondja: „Az ember cselekvésének, a mult emlékein táplálkozó s a jövő reményeire irányuló munkásságának ama compromissum alakjában létrejött szabványán kívül, melyet a jog névvel nevezünk, van egy általánosabb, a nemzeteket, éghajlatokat, világrészeket átölelő kánonja; kell lenni egy ily kánonának s az az, a mit a jövő vallásának alapjaként nevezhetünk meg.“ Hát mit tudunk meg e nyilatkozatból a jövő vallására nézve? Mivel lesz a kérdés világosabb? Avagy nem éppen még zavarja-e, mikor a vallást jogszabályokkal hozza kapcsolatba.

Bizony Dubitans jól nevezte magát e névvel, mert a mit irt, csakugyan nem egyéb dubitatio nál.

Protestáns tudományos irodalmi társulat alakítása tervezetik. Mult évi dec. 28-án Budapesten a Kálvin-téri ref. paplak gyűléstermében, a reformatus és ágostai hitvallásnak vezérférfiai közül többen öszszegyűltek e czélból s a társulat feladatává a protestáns tudományos irodalom s különösen a magyar prot. egyháztörténelem művelését tüzték ki. A társulat e végre önálló műveket ad ki és egy folyóiratot indit. Protestáns tudományos irodalmi társulat! Hát mi ennek őszintén örvendünk és üdvözljük azt. De nem lennénk elég őszinték, ha kifejezést nem adnánk megütközésünknek, melyet akkor éreztünk, midőn a prot. heti lapokból az előleges értekezlet megtartását olvasva, láttuk, hogy az az unitáriusok nélkül tartatott meg.

Ez az illető két protestáns egyházban is sokaknál visszatetszést keltett. Nagy Gusztáv sárospataki tanár a Sárospataki Lapok 3-ik számában ezt irta: „mintha nem is Magyarországon volnánk, a hol köztudomásu dolog, hogy nem két, hanem három protestáns felekezet van. Avagy az unitáriusok nem protestánsok?“ Erre Szóts Farkas budapesti tanár, a budapesti Prot. Egyh. és Isk. Lapban kijelentette, mint az értekezlet egyik tagja, hogy az unitáriusokat nem akarták a társulattól kizárni, sőt az értekezleten az egyik jelenvolt felszólalására, kimonda-

tott, hogy ők is szólitassanak fel a csatlakozásra. Köszönet Nagy Gusztáv urnak szabadelvű nyilatkozatáért és Szóts Farkas ur ama soraiért, melyekben Nagy Gusztáv álláspontját magáévá teszi. A kijelentést tudomásul vesszük, s majd meglátjuk, hogy hogyan fognak eljárni, felszólítanak-e közreműködésre, avagy csak az által fogják protestans voltunkat elismerni, hogy a társulat kiadványainak pártolására hivnak föl.

Ref. egyház és hittani kérdések. A reformatus egyházban a vitás hittani kérdésekre nézve a debreczeni zsinat után nagy szünet állott volt be. A zsinat kikerülte azok vitatását, a hitvallást érintetlenül hagyta. Aztán az új szervezet életbeléptetése egészen elvonta róluk a figyelmet. Most azonban, miután az új szervezetbe beilleszkedtek, a dogmai kérdéseket kezdik ismét napi rendre keríteni. Az új bor forr és új tömlőket kíván. Hanem a mit a Prot. Közlöny múlt évi 51. számában láttunk, az valami sajtóságos forrás. Ugyanis Zsigmond Károly ott ezeket mondja: „Ha orthodox vagyok s Krisztust istennek tartom, reám nézve mit sem ér, mert ő istenléteére lehetett tökéletes, szent; de én gyarló ember nem követhetem őt, más természete lévén, mint nekem, nem lakozhatik énbennem igazán; ha pedig unitárius vagyok s Krisztust — mint általán a vallást — az ész, az értelem szempontjából tekintem és csak egy erkölesi tanítónak tartom, szintén hidegen hagy s nem mondhatom el őszintén az apostol szavait: él bennem a Krisztus. A kinek a vallásról téves fogalma van, téves a krisztológiája is, nem ismeri a valódi Krisztust s hamis Krisztust prédikál. És mi győz meg engemet, hogy mi a vallás lélektani lényege; mi a kereszténység; mi a protestantismus? Bizonyára a tudományos modern theologia.“ No hát ez nagyon furcsa. Nem hinni az orthodoxok szerinti Krisztust a modern theologia álláspontján — ezt értjük. De hogy a modern theologia álláspontján valaki az unitáriusoknak a Krisztusról való nézetét tévesnek, hamisnak állítsa, ezt felfogni egyáltalán nem bírjuk. A modern theológiának minden törekvése odairányul, hogy a Krisztust történelmi személynek tüntesse fel és a külföldi modern theologusok az unitáriusokat úgy tekintik, mint a kikkel egy irányban haladnak. Mi fajta modern theologia az, melyetirő tart magáénak? S minő Krisztus, kit ő hiszen? Igen helyesen jegyezte meg Benkő Gyula lelkész ur Zs. ur cikkére írott feleletében (Prot. Közlöny idei 3. sz.), „hogy Zs. ur elmondja, hogy milyennek nem hiszi a Krisztust, de hogy milyennek hiszi, arról nem szól semmit.“ Ezt pedig meg kell vala hogy mondja, hogy lássuk, s ha a miénknél jobb, követhessük. Mert abból, hogy neki olyan Krisztus kell, a kiről elmondhasa: hogy él bennem a Krisztus, még nem ismerhetjük az ő

Krisztusát. S ha ezalatt valami olyast ért; a mi a történelmi Krisztus alakjának fenséges, nagyszerű körvonalait valamely eszmévé zsugorítja össze, — mi nem kérünk belőle.

Ám vitatkozzanak reformatus affai, mert hisz mint protestans egyház mindig egy helybe nem állhatnak, hanem ha már a vitába az unitarismust is belévonják, azoktól, kik a modern theologia alapjára helyezkednek, az unitarismussal szemben érthetőbb felfogást várunk.

A Sárospataki Lapoknak és a Debreczeni Protestáns Lapnak ez évben más szerkesztői vannak. Mitrovics Gyula helyébe Radácsi György és Tóth Sámuel helyébe Csiky Lajos lépett szerkesztőnek. Feljegyezzük ezt a régi szerkesztőkért és az újakért is. Mi a régiekre csak kedvesen emlékezhetünk. A Debreczeni Prot. Lap Tóth. S szerkesztése alatt, ha nem is igen vett tudomást a mi ügyeinkről, de legalább türelmetlenséget sem tanúsított irántunk. A Mitrovics Gy. szerkesztette Sárospataki Lapok pedig nyílt szabadelvűséggel többször adta annak bizonyosságát, hogy az unitáriusokat testvérfelekezetnek tekinti, s főleg irodalmi működésüket szives figyelemben részesítette. Reméljük, hogy az új szerkesztők csakis ápolni fogják azt a szellemet, mely a protestánsokat egymáshoz közelebb hozni van hivatva. S e reményben szeretettel üdvözljük.

Buzogány Áron, ministeri osztálytanácsos s folyóiratunk dolgozó társa, meggyengült egészsége következtében nyugalomba lépett. Buzogány Áron 1867. óta szolgált a közokt. ministeriumban s képzettségével és tehetségével sok hasznos szolgálatot tett a nevelés terén. Sok iskolának a létrejövését segítette elé s sok erdélyi ifjunak eszközölte boldogulását a tanítói pályán. Mi különösen sajnáljuk, hogy egyházunk az ő nyugdíjba lépésével a közoktatási ministeriumban nélkülözi azt a jeles tanácsadót, kit ő benne birtunk a mi ügyeinkre nézve.

A providence-i gyermekek adománya. 1886. dec. 23-án Richmond Károlina egy szép levél kíséretében 20 dollárról (50 frt) szóló utalványt küldött ig. tanár Kovács Jánoshoz két szegénysorsu tanulónak a segélyezésére. Ez összeget Providence-ben, a vasárnapi iskola növendékei gyűjtötték. Richmond Károlina — mint írja — megakartá örökíteni valami módon az 1885. oct. 4-ik vasárnapján Kolozsvárt az unitárius isteni tiszteleten s az iskolában töltött élvezetes s felejthetlen perczeket. Ugyanazon vasárnap évfordulóján beszélt iskolánk növendékeiről, azoknak életmódjáról, s felhívta az ottani gyermekeket, hogy nem lennének hajlandók távoli hitrokonaiknak új évi ajándékot küldeni, s evvel a tanulásukban elésegíteni. A felhívás eredménye 50 frt lett.

Paget János ajándéka. A kolozsvári Angol Társalgó-Kör szép adományban részesült. Ugyanis a negyvenes évektől kezdve Kolozsvárt egy angol olvasó-kör állott fenn, melynek részvényes tagjai közül jelenleg csak Paget János, gr. Bethlen Dániel és Szaesvai Sándorné, br. Wesselényi Józefin vannak életben. Paget János, hitrokonunk társai bejegyzésével a 2000 kötetből álló könyvtárt az angol társalgó körnek ajándékozta. A kör f. évi febr. hó 24-én tartott közgyűlésén az illetőket tiszteletbeli tagokká választotta s nevöket a könyvtárra helyezett emléktáblán megörökíti, az unitárius Carpenter Máriaéval együtt, ki az angol Társalgó-Kör könyvtárának első alapítója volt. Az angol t. körnek, mely 10 év óta áll fenn, jelenleg 36 tagja van, mi mutatja, hogy az angol nyelv ismerete Kolozsvárt mennyire eléhaladt.

A Dávid Ferencz-egyletben febr. 27-én dr. Bartók István a „Darwinismus és vallásról“, és Boros György tanár „Dávid Ferenczről, mint kolozsvári papról“ felolvasásokat tartottak, szép számu közönség előtt.

Az Eötvös-alap közleményei. Az Eötvös-alap bizottsága nevében Péferfi Sándor elnök és Luttenberger A. titkár részletes kimutatást tett közzé, melyből felemlítjük, hogy az 1886. évben bevétel volt: 7374 frt 34. kr. Kiadás: 4695 frt 25 kr. Maradt: 3179 frt 9 kr. Az Eötvös-alap tőkésített vagyona jelenleg 28,532 forint 79 kr. Az 1886-ik év tiszta jövedelméből egy 200 frtos, hat egy 100 frtos, tíz 50 frtos ösztöndíjat és nyolcz 50 frtos segélyösszeget alkotott.

A szabédi uj népiskola. Szabédi ekklézsiánkban egy szép uj iskola épült két nagy teremmel — 300 gyermekre berendezve. Jelenben a tankötelesek száma 170, de némely esztendőben meghaladja a 200-at is. Ez iskolába a környékben szétszórta magyarság gyermekei közül is sokan járnak be, s így az a magyarságra nézve missiot is teljesít. Az iskola építéséhez az ekklézsia tagjai az anyagot ingyen szállították, s a napszamosok ingyen dolgoztak s így is 3000 frtnál többre került. A tanfelügyelő nagy megelégedését nyilvánította az iskola felépülésén. Az iskola az uj év kezdetén ünnepélyesen adatott át a közhasználatnak, mikor Rédiger Géza, az ekklézsia derék, neves lelkésze, kinek befolyására és buzdítására emelkedett fel az uj épület, szép beszédet tartott. A szabédi ekklézsia közelebbről orgonáját is újból készítette, — munkál és halad az ő szeretett, becsült papja vezérlete alatt. A hol akarat és buzgóság van, — az nem is lehet máskép — ott virágzik az egyház és épül az iskola!

Dobos János czeglédi ref. lelkész febr. 3-án meghalt. A ref. egyház egyik legkiválóbb férfiát veszttette el benne, ki mint pap, szónok és egyházi író nagy nevet vivott ki magának.

Egy ármális székely temetése. Január 16-án kísérték öröknyugalomra Udvarhelymegyében H.-Karácsonfalván Salati Jánost, folyóiratunk 20 éves előfizetőjét, 80 éves korában. A század elején előbb Mihály János, azután Macskási főítiszteknél szolgált néhány évet, azután gr. Kendefiné (később gr. Traunné, gr. Andrássy Gy. anyósa) szolgálatában töltött egyhuzamban 40 évet, a családdal beutazva Európa államait, sorban lakva a világvárosokat, fürödve a Jordánban és Nilusban. 1866-ban tért haza szülőföldre, öles termettel, teljes erővel és egészséggel, évenkénti 500 frt nyugdíj mellett, melyet a család legnagyobb pontossággal küldött évnegyedi részletekben egész haláláig. Otthon egyszerűen élt, rokonai között osztotta fel a 10 ezer forintot, mely hűséges szolgálatai jutalmául utána helybe ment. A fiágon vége felé járó, de leányágon terjedelmes ármális család büszkeségének tartotta. Finom érzékű, kifogástalan, szeretetreméltó, mély vallásosságu, irodalompártoló, sokat olvasó öreg volt. A vidékről is pár százan jelentek meg temetésén. Ezer körül állott a gyászmenetet képezők száma. Bálint István, fiatal legény, lovagolva, páncélba öltözve, jobbjobban gyászlobogót tartva, vezette a menetet. E páncél ez időszerint a Szentpáli-család féltve őrizett tulajdona, a Mátéfi, Bálint és Hermán-család tart ahoz jogot, mely egy hosszú sodronyíngból s egy tányérforma főrealóról kereken, singnyi hosszan a vállakra lecsüngő, hasonló kemény sodrony-nyakvédőből áll. 40 év óta alig kétszer volt e páncél használva. — Nem mindenkit illet meg, s nem mindenki nyeri el. Mátéfi nevü hadnagy szerezte volt — hagyomány szerint — 350—400 évvel ezelőtt. Nagy Sándor temető-pap az életről, mint utazásról beszélt felette, költői emelkedettséggel kiemelve, hogy Salati utközben nem hullatta el a magával vitt becsületet, egyenességet, vallásosságot, hanem megtöbbszörözte, s mint ilyent fogadta be a sir, mint végső vendégfogadó. E hatásos eszmével ügyesen kapcsolta össze a páncélból vett eszmét, nagy hatást gyakorolva a közönségre, mely a terjedelmes unitárius templomot zsufolásig s még a kerítést is jó részt megtöltötte. Legyen béke porai felett! Vajha székely véreink lelkében hosszú időn át élne példaadólag, kiszenvedett öreg barátunk emléke. D.J.

Tudomány és vallás. A tudomány és vallás viszonyáról sok vita folyt, mely küzdelemnek történelmét dr. Draper ügyesen dolgozta fel; de végre is megtetszik, hogy ő a vallás alatt tulajdonképen theologiát ért. Spencer Herbert a kérdést egy más és behatóbb módon tárgyalta, melynek eredménye némelyek szerint az, hogy a vallásos hit és érzelem hatályát megsemmisítse; mások szerint pedig az eredmény az, hogy a vallásos érzelmet szilárd és maradandó alapra fektesse. Wicksteed Fülöp londoni unitárius lelkész e tárgyról a következőleg nyilat-

kozott: „Nem elég csak kibékíteni a vallást és tudományt egymással. A vallásnak a tudomány eredményeit, mint táplálékának egy részét asszimilálnia kell, és nem lefegyverezni, mintha ellensége lenne; és hasztalan azt hinni, remélni, vagy kívánni, hogy ez az assimilatio megtörténhetik a nélkül, hogy vallásos hitünk egész értelmi szervezetét át ne hassa.“

A következő mulatságos történetet beszéli el az Echo des Vallées (Piedmont): Egy protestans lelkész és egy római katolikus pap gyakran találkoztak egymással s beszélgettek az időjárásról s más közönséges dolgokról. Egyszer azonban a protestáns lelkész bátorságot vett magának, hogy barátjának beszéljen az Isten szeretetéről és az üdvözülésről, de az mindjárt félbeszakította, ezt mondván: „Mindezek a dolgok már el vannak intézve s nekünk nincs miért vesztegessük az időt azok vitatásával. Ön tudja, hogy réges-régen harmincz (trente) pap és harmincz lelkész találkozott s mindazokat a kérdéseket megvitatta. Ez volt az, a mit Trente (Trent) tanácsának neveztek. Az végét szakította minden vallási disputának s így hiábavaló nekünk azokról beszélni.“

Gyász hírek. Derzsi Egyed János, egyh. tanácsos és csapói birtokos elhunyt a múlt évben. Családja nem volt, de maradtak rokonai: Egyed József teremi gazdatiszt és Egyed Mózes páncsovai reálisk. tanár. — Zsakó István, kir. törvényszéki birót Gyulafehérvárt, váratlan csapás találta, 6 éves Ilonka leányának múlt évi dec. 19-én történt kimúltában. — Ferenczi József, nyug. unitárius pap neje Nagysolymosi Koncz Ágnes megszűnt élni f. évi febr. 6-án. Halálát Ferenczi Lajos, felső-rákosi isk. tanító, Siménfalvi György, aljárjai pap neje és Ferenczi Lajos medeséri unitárius pap gyászolják. — Néhai kamarai orvos Fekete Lajos özvegye Ar.-Rákosi Székely Terézia 1886. dec. 22-én élete 84-ik s özvegye 44-ik évében Tordán jobblétre szenderült. Halálát a tordai Székely- és Fekete-családok nagyszámu tagjai gyászolják. — Szathmáry Mózes, szindi unitárius lelkészt nagy veszteség érte. Neje sz. Kövendi Gál Zsuzsánna, öt gyermek anyja, múlt évi decemberben hirtelen elhunyt.

„A Keresztény Magvető pártolói“ sorába léptek ujabbán: Kovács Dénes, bágyoni földbirtokos és Gábor Albert, martonosi unitárius lelkész.

ARANYKÖNYV.

A DÁVID FERENCZ ALAPITVÁNYRA TETT KEGYES ADOMÁNYOK.

XXXV. Közlemény.

(Lásd Ker. Magvető XXI. köt. 63 lap.)

4695. Takarékpénztári kamat 1886. jan.—junius $\frac{1}{2}$ évre 11 frt 28 kr. 6. Az alapítvány jövedelméből 1886-ra kiutalt 500 frton felül maradt kamatokban a közpénztárból átjött 225 frt 77 kr. 7. Orbán Venczel N.-Lakról 1 frt. 8. Hódmezővásárhelyi l. egyháznál levő 1000 frt kölcsönnek 1886. jul.—decz. $\frac{1}{3}$ évi kamatja 25 frt. 9. A londoni Essex Hall-ra gyűjtött pénzből később érkezett adományok ez alaphoz tétettek 19 frt 10 kr.

4700. Kolozsvári ekkl. perselypénze 1886-ra 33 frt 11 kr. 1. Özv. Papp Sándorné Szt.-Mihályfalváról szintén az Essex Hall-ra küldött, de már későn érkezett adománya 1 frt. 2. Takarékpénztári kamat 1886. jul.—decz. $\frac{1}{2}$ évre 15 frt 37 kr. 3. Hódmezővásárhelyi l. egyháznál levő 1000 frt kölcsönnek 1887. jan.—jun. $\frac{1}{3}$ évi kamatja 25 frt.

Összesen **356 frt 63 kr.** Hozzáadva az előbbi 34 közlemény összegét 13022 frt 61 krt, az alapítvány tesz: **13379 frt 24 krt.**

A mint az egyes tételek czimeiből látható, e kimutatás nem annyira aranykönyv, mint számadás; mert egy pár adományon kívül, a többi a meglevő alapnak kamatja. De én jónak látom e formában is fenntartani a közlést, ha csak emlékeztetőül is ez alapítvány iránt, melynek jótéteményeiben már is sokan részesültek s nem tudok lemondani arról a reményről, hogy előbb-utóbb ismét fel fogjuk azt karolni.

E közleménybe be van véve az az összeg is, a mely a londoni Essex Hall-ra gyűlt adományokból a Ker. Magvető 1886. évi nov.—decz. füzetében mint fennmaradt volt jelezve. Kapcsolatban ezzel meg kell jegyezmem, hogy az Essex Hall-ra gyűlt adományokról szóló 3-ik közleményből a toroczkoí adakozók közül i. d. Zsahó István 10 frt adománya tévedésből kimaradt. A fő összeghez azonban ez az adomány is hozzá lett már ott számítva.

Kolozsvárt, 1887. febr. 12-én.

FERENCZ JÓZSEF.